

4- Evet, kamerin takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve güneşe karşı gayet dakik bir hesapla vaziyetleri,

Sonra kamere baktım. وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا هُ مَنْازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ âyetinin gayet parlak bir nur-u i'cazı ifade ettiğini gördüm. Evet, kamerin takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve güneşe karşı gayet dakik bir hesapla vaziyetleri, o kadar hayret-feza, o derece hârikadır ki onu öyle tanzim eden ve takdir eden bir Kadîr'e hiçbir şey ağır gelmez. "Onu öyle yapan her şeyi yapabilir." fikrini, temaşa eden her bir zîsuura ders verir.

Üstad Hazretleri bu defa aya bakıyor ve **Yâsîn Sûresi 39. âyetin** ayın hareketlerinde görünen mucizevî nizama işaret ettiğini söylüyor. Ayın hilalden dolunaya, dolunaydan tekrar ince hilale dönüşmesi basit bir gök hadisesi değildir; dakik bir hesap, kusursuz bir takdir ve sürekli bir tedbir ister.

Âyetin Manası

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا هُ مَنْازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

"Biz ay için de birtakım menziller takdir ettik. Nihayet o, eski hurma salkımının eğri sapı gibi olur." Yâsîn Sûresi, 36/39.

Burada Kur'ân, ayın gökyüzündeki menzillerini, yani her gece farklı bir vaziyette görünmesini nazara veriyor. Ay bazen ince hilal olur, sonra büyür, dolunay hâline gelir, sonra tekrar küçülür ve eski hurma dalı gibi ince, eğri bir şekle döner.

Eski hurma dalı" benzetmesi, ayın son evredeki ince, eğri, sararmış hilal hâline işaret ettiği gibi tüm evrelerinin başlangıç bitişteki halleri de eski hurma dalı gibi ince, eğri bir şekli tasvir eder.

“Kamerin Takdiri”

“Takdir”, ölçü koymak demektir. Ayın hareketi gelişi güzel değildir. Hangi gün hilal olacağı, hangi gün dolunay olacağı, ne zaman kaybolup ne zaman tekrar görüneceği ince bir hesapla takdir edilmiştir. Bu kadar dakik ölçü, sonsuz ilim ve kudret sahibi bir Zât’ı gösterir.

“Tedviri ve Tedbiri”

“Tedvir”, ayın döndürülmesi ve yörüngesinde gezdirilmesidir. “Tedbir” ise onun bütün hâllerinin hikmetle idare edilmesidir. Ay sadece gökte duran bir kandil değildir; takvimlere ölçü olur, geceleri aydınlatır, denizlerde gelgitlere vesile olur, vakitlerin bilinmesine hizmet eder. Demek onun hareketi de vazifesi de hikmetlidir.

“Tenviri”

“Tenvir”, nurlandırmak demektir. Ay kendi ışığını üretmez; güneşten aldığı ışığı yansıtır. Fakat bu yansıma bile öyle hikmetlidir ki, geceyi tamamen gündüz gibi yakmaz; karanlığı da bütünüyle bırakmaz. Yeryüzüne latif, sakın, mülayim bir nur verir. Bu da Allah’ın rahmetli ve hikmetli tanzimini gösterir.

“Zemine ve Güneşe Karşı Gayet Dakik Bir Hesapla Vaziyetleri”

Ayın dünyaya ve güneşe karşı aldığı vaziyetler, onun evrelerini meydana getirir. Hilal, ilk dördün, dolunay ve son dördün gibi hâller, ayın dünya ve güneşle olan konumundan doğar. Bu üçlü münasebet o kadar hassas bir hesapla işler ki, insan bu nizama bakınca tesadüf ihtimalinin ne kadar boş olduğunu anlar.

“O Kadar Hayret-feza, O Derece Hârikadır ki...”

Üstad burada ayın sıradanlaştırılmasına karşı nazarı uyandırıyor. Her gece gökte gördüğümüz ay, alıştığımız için basit görünüyor. Hâlbuki onun hareketi, ışığı, evreleri, dünyaya mesafesi ve güneşle ilişkisi akli hayrette bırakacak derecede muhteşemdir. Alışkanlık perdesi kalksa, ay her gece büyük bir mucize gibi görünür.

“Onu Öyle Tanzim Eden ve Takdir Eden Bir Kadîr’e Hiçbir Şey Ağır Gelmez”

Ayı böyle hassas bir hesapla idare eden Allah’a hiçbir şey zor gelmez. Ayı döndürmek, güneşi yakmak, dünyayı gezdirmek, yıldızları sevk etmek O’nun kudretine ağır gelmediği gibi; insanı öldükten sonra diriltmek de ağır gelmez. Burada ayın nizamından haşre, kudretin umumiliğine ve Allah’ın her şeye gücünün yetmesine bir delil çıkarılıyor.

“Onu Öyle Yapan Her Şeyi Yapabilir”

Bu cümle parçanın en vurucu neticesidir. Ay gibi muazzam bir cismi dakik bir hesapla döndüren, nurlandıran, menzilden menzile sevk eden Zât; elbette baharı yaratır, ölülerini

diriltir, insanı yeniden inşa eder, ahireti getirir. Çünkü kudret için küçük-büyük farkı yoktur. Zorluk mahlûka göredir; Allah'ın kudretine göre her şey kolaydır.

Nefse Bakan Ders

Ey nefis! Her gece gökte gördüğün ay bile kendi başına hareket etmiyor. Onun menzili, ışığı, dönüşü, vakti ve vazifesi Rabbinin emriyle tanzim ediliyor. Sen ise akıl ve kalp sahibi olduğun hâlde nasıl başıboş kalacağını zannedersin? Ay vazifesini şaşırıyor; sen kulluk vazifeni ne zaman hatırlayacaksın?